

velere göre binayı yeniden ihya etmeyi kararlaştırmış ve gerekli tahsisatı ayırmışsa da ihaleye talip olan müteahhit çıkmadığından arsası Belediye tarafından kamulaştırılarak parka dönüştürülmüştür.

Eski fotoğraflarda selâmlık binasının iki katlı, büyük boyutlu bir yapı olduğu görülmekte ve dikdörtgen açıklıklı pencerelerin sıralandığı cephe düzenlemesinden de II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Selâmlığın bünyesinde yer alan geniş bir mekânın tevhidhâne olarak kullanıldığı bilinmektedir. Aynı şekilde iki katlı olan harem binasının, cephe düzeninden ve özellikle üst katında teşhis edilen mimari ayrıntılarından III. Selim devrinde (1789-1807) yenilendiği belli olmaktadır. Harem binasının da 1210 (1795-96) depreminde hasar gördüğü ve cami ile beraber 1219 (1804-1805) yılında yenilendiği tahmin edilebilir. Geniş bir sacakla donatılmış olduğu bilinen bu binanın üst katında mevcut küçük parça tablalı dolaplar ve manzara resimleri ile bezenmiş nişler sivil mimari açısından değerli ve korunması gerekli ayrıntılardır.

Hamam. Caminin güneyindeki caddenin karşı tarafında bulunan hamam dikdörtgen bir alana (34,75 × 12,35 m.) yerleştirilmiştir. Tek hamam olarak tasarlanan yapının kare planlı ve ahşap çatılı soğukluk bölümünün aslında kubbeli yapıldığı bilinmektedir. Soğukluktan yine kare planlı, kubbesi tromplara oturan küçük bir mekâna, oradan da ılıklığa geçilir. ılıklık, dilimli bir kubbenin örttüğü kare planlı merkezî bir birimle buna açılan daha küçük boyutlu, kare planlı ve kubbeli üç birimden meydana gelmekte, bu küçük yıkanma yerlerinden birinin arkasında helâlar bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünde Türk hamam mima-

risinin en eski ve en yaygın şeması olan merkezî sofalı ve dört eyvanlı planın üç eyvanlı tipi uygulanmıştır. Göbek taşının bulunduğu kubbeli merkezî mekânın planı köşeleri pahlı kare biçimindedir. Zemini bir seki ile yükseltilmiş olan eyvanlar sivri kemerlerle merkezî birime açılmakta, eyvanların arasında kalan pahlı kenarlardan küçük kapılarla kare planlı ve kubbeli iki halvete geçilmektedir. Sıcaklığın arkasında da dikdörtgen planlı ve beşik tonoz örtülü su haznesiyle küllhan bölümü bulunur.

Çeşmeler. Caminin güney ve batı yönlerinde farklı tarihlerde yapılmış dört çeşme bulunmaktadır. Bu çeşmelerden, kible tarafında hamamın yer aldığı soğukluk köşesindeki ile aynı yönde cami duvarının köşesindeki 1156 (1743) tarihini taşımakta, ikincisinin kitâbesinde, camiyi tamir ettiren Dârüssaâde ağası Morali Beşir Ağa tarafından yaptırıldıkları belirtilmektedir. Batıya açılan avlu girişinin önündeki merdivenlerin solunda bulunan üçüncü çeşme, kitâbesinden öğrenildiğine göre Surre Emîni Hacı Mustafa Efendi'nin eşi Zehrâ Hanım adına Fatma Hanım tarafından 1254 (1838-39) yılında vakfedilmiştir. II. Mahmud devrinin (1808-1839) empire üslûbuna bağlanan üçgen alınlık ve bunun içindeki güneş motifi (Sultan Mahmud güneşi) dikkat çeker. Aynı merdivenlerin sağında yer alan çeşme ise 1268 (1851) tarihlidir.

BİBLİYOGRAFYA :

R. Lubenau, *Beschreibung der Reisen*, Königsberg 1930, II, 83-84; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 16, 17; J. J. B. Poujoulat, *Voyage dans l'Asie mineure*, Paris 1840, I, 165-166; İsmail Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, Bursa 1302, s. 69, 87; H. Wilde, *Brussa*, Berlin 1909, s. 28-32, rs. 35-37; Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî*, Bursa 1332, s. 3, 8; Ahmet Hamdi Tanpınar, *Beş Şehir*, Ankara 1946, s. 92-95; Kâzım Baykal, *Bursa ve Anıtları*, Bursa 1950, s. 145-147; R. Anhegger, "Beiträge zur frühosmanischen Baugeschichte", *Zeki Velidi Togan'a Armağan*, İstanbul 1954-55, s. 301-330; A. Gabriel, *Une capitale turque Brousse: Bursa*, Paris 1958, I, 181-184; II, lev. LXVI; G. Goodwin, *A History of Ottoman Architecture*, London 1971, s. 32, 412-413; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi II*, s. 282-288, 360; İhsan Yardımcı, *Bursa Tarihinden Çizgiler ve Bursa Evliyalari*, İstanbul 1976, s. 177-208; H. Turyan, *Bursa Evliyalari ve Tarihî Eserleri*, Bursa 1982, s. 37-61; *Türkiyede Vakıf Abideleri ve Eski Eserler*, Ankara 1983, III, 56-58, 257, 359-360, 389; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimarîsi*, İstanbul 1986, s. 425; M. Cavid Baysun, "Emir Sultan'ın Hayatı ve Şahsiyeti", *TD*, I/1 (1949), s. 77-94; H. B. Kunter, "Emir Sultan Vakıfları ve Fâtih'in Emir Sultan Vakfiyesi", *VD*, IV (1958), s. 39-63.

M. BAHÂ TANMAN

EMİR SÜLEYMAN

(bk. SÜLEYMAN ÇELEBİ, Emîr).

EMİR ŞEKİB ARSLAN

(الأمير شبيب ارسلان)

Şekîb b. Hammûd b. Hasen el-Arslânî
(1869-1946)

Lübnanlı âlim,
fikir ve siyaset adamı.

Beyrut yakınında bulunan Şûf kazası-na bağlı Şüveyfât nahiyesinde doğdu. Şûf'un, XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren "emîr" unvanını alan, Hîre'de hüküm süren Lahmî krallarından Münzir b. Mâ-üssemâ'nın soyundan geldiği söylenen nüfuzlu Dürzî ailelerinden birine mensuptur. Ancak Emîr Şekîb, ailesinin Sün-nîliği benimsediğini ileri sürmektedir. Nitekim hem kendisi hem kardeşleri Sün-nî eğitimi görmüş ve Sün-nî olarak yaşamışlardır. Şekîb Arslan altı yaşından itibaren bir süre Şûf'taki bir Amerikan okuluna devam etti. 1879'da, Beyrut'taki en gelişmiş Mârûnî okulu olan Medresetü dâri'l-hikme'ye girdi. Özellikle Arap edebiyatı ve tarihi alanında çok iyi yetiştirdi; ayrıca Fransızca öğrendi. 1886 yılında Beyrut'ta Medresetü's-sultâniyye'ye geçti. Burada diğer ilimlerin yanı sıra, o yıllarda Beyrut'ta sürgünde bulunan ve Medresetü's-sultâniyye'de öğ-retmenlik yapan Mısırlı âlim Muhammed Abduh'tan fıkıh ve akaid dersleri aldı. Türkçe'yi de burada öğrendi. Ayrıca Abduh'un okul dışında yaptığı sohbet toplantılarına katıldı. 1887'de Şûf'a dönen Şekîb Arslan, aynı yıl babasının ölümüyle boşalan Şüveyfât nahiye müdürlüğüne tayin edildi. 1890'da bu görevinden ayrılarak gittiği Mısır'da Muhammed Abduh'un etrafında oluşan ve fikirlerini yayın gruba dahil oldu; Mısır'ın önde gelen fikir ve kalem erbabı ile tanıştı. Bu

Emir
Şekîb
Arslan

Emîr Sultan Hamamı

arada Kahire'de yayımlanan *el-Ehrâm* gazetesinde çeşitli yazılar yazdı. 1890 yılı sonlarında İstanbul'a gitti; devrin önde gelen devlet adamlarından Hasan Fehmi ve Maarif Nâzırı Münif Mehmed paşalarla yakınlık kurdu. 1892'de kısa bir süre Paris'te kaldı ve orada Mısırlı meşhur şair Ahmed Şevki ile görüştü. Aynı yıl İstanbul'a dönen Şekib Arslan, o günlerde İstanbul'da bulunan Cemâleddin-i Efgânî ile tanıştı ve sohbetlerine katıldı. 1892 sonlarında Lübnan'a döndü. 1902'de üç ay kadar Şûf kazası kaymakamlığı yaptı, daha sonra istifa etmek zorunda kaldı. Fakat 1908'de Jön Türkler'in yönetime gelmesiyle tekrar Şûf kaymakamlığına tayin edildi ve üç yıl bu görevde kaldı.

1911 sonlarında İtalyanlar'ın Trablusgarp'ı (Libya) işgalleri üzerine gizlice Libya'ya gitti ve Enver Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusuna katıldı. Aynı yılın sonlarında İstanbul'a dönen Emîr Şekib Kızılay heyetleri müfettişliğine seçildi. 1914'te Osmanlı Meclis-i Meb'ûsanı'nda Havran temsilcisi olarak görev aldı; I. Dünya Savaşı'nın ilk iki yılını Suriye'de geçirdi. Burada bir taraftan ayrılıkçı Araplar'ı kazanmaya çalışırken diğer taraftan güney cephesinde ordu kumandanı olarak görev yapan Cemal Paşa'ya halkla ilişkilerinde yardımcı oluyordu. 1916 sonlarında İstanbul'a döndü ve 1917 ortalarına kadar Harbiye Nâzırı Enver Paşa ile birlikte çalıştı. Aynı yılın sonunda özel bir görevle Almanya'ya gönderilen Şekib Arslan uzun süre Avrupa'da kaldı.

Osmanlı Devleti'nin yıkılışından önce Emîr Şekib, devleti parçalamaya yönelik en büyük tehlikenin Batı'dan geleceğini, bunu önlemek için Osmanlı hilâfeti etrafında bir İslâm dayanışması oluşturmak gerektiğini, Türkler ve Araplar'ın bu dayanışmanın vazgeçilmez unsurları olduğunu, bunun da hilâfetin güçlendirilmesi ve İslâm mirasının geliştirilmesiyle gerçekleşebileceğini ileri sürmüştü; adem-i merkezîyetçiliği ve ayrılıkçılığı savunan Türkler'in ve Araplar'ın yanlışlıklarını, güç dağılımının imparatorluğun kısa zamanda parçalanıp Avrupa'ya yem olmasına sebep teşkil edeceğini, bundan dolayı merkezî otoritenin güçlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Bunun için hem II. Abdülhamid'in yönetimini, hem de Jön Türkler'in bilhassa Arap ileri gelenlerince tenkit edilen sertlik yanlısı politikalarını tasvip etmiştir. Onu diğer Arap ay-

dınlarından ayıran en önemli özellik, İslâm dayanışması adına Osmanlı hilâfeti ve hükûmetini kayıtsız şartsız desteklemiş olmasıdır.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransızlar'ın Suriye ve Lübnan'ı, İngilizler'in Filistin'i işgal etmeleri üzerine emperyalizme karşı sert bir tavır takındığı için bölgeye girişi yasaklanan Emîr Şekib Avrupa'da ikamete mecbur edildi. Bunun üzerine mücadelesini Avrupa'nın değişik şehirlerinde sürdürdü. 1920'de Berlin'de Şark Kulübü başkanlığına seçildi; 1921'de yine Berlin'de Milletler Cemiyeti'nde Araplar'ın haklarını korumayı amaçlayan Suriye-Filistin heyetinde yer aldı. Üç yıl sonra Almanya'daki müslümanların işleriyle ilgilenmek üzere Berlin'de Hey'etü ş-âiri'l-İslâmiyye adıyla bir dernek kurdu.

1925-1926 yıllarında Suriye'de meydana gelen ayaklanmalar, esasen Araplar'ı temsil etmeye çalışan Emîr Şekib Arslan'ın liderliğinin belirgin hale gelmesine vesile oldu. 1926'da Suriye Mandat Komisyonu başkanı Markiz Diyoddi ile görüşmek üzere bir heyetin başında Roma'ya, 1927'de hemşehrilerinin daveti üzerine Detroit'te toplanan kongreye başkanlık etmek üzere Amerika'ya gitti. Aynı yılın sonlarında Rusya'yı ziyaret ederek bu ülkedeki müslümanların meseleleriyle ilgilendi, İslâmî konularda konferanslar verdi. 1929'da hacca giden Şekib Arslan bu sırada Kral Abdülaziz ile görüştü. 1930'da İspanya'yı ziyaret etti. Aynı yıl Cenevre'de *La Nation arabe* dergisini yayımlamaya başladı. 1934'te Mekke'de düzenlenen İslâm Konferansı'na katıldı. 1937'de Fransa'nın yasağı kaldırması üzerine Suriye'ye dönen Emîr Şekib Arslan büyük bir törenle karşılandı. Suriye hükûmeti onu Mecmau'l-ilmî'ye başkan tayin etti. Fakat Fransa, Suriye ile 1936'da yaptığı anlaşmayı bozarak Emîr Şekib'in sınır dışı edilmesini istedi; bu yüzden görevine başlamadan Cenevre'ye dönmek zorunda kaldı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Suriye ve Lübnan'ın istiklâl kavuşması üzerine 1946 Ekiminde Lübnan'a döndü ve 9 Aralık 1946'da burada vefat etti.

Arapça yanında Farsça, Türkçe, Fransızca, İngilizce ve orta derecede Almanca bilen Emîr Şekib Arslan, 1935'te Hâşim el-Attassî'ye yazdığı bir mektupta 1781 özel mektup, 176 makale ve 1100 sayfa hacminde çeşitli kitaplar yazdığını ifade ediyordu. Çabuk ve kolay yazar, yazılarında müsvedde kullanmazdı. Te-

lif etmekte olduğu eserin bir kısmı dizilirken diğer kısmının yazımına devam ederdi. Bunun için kendisine "emîrül-beyân" lakabı verilmişti. Okuduğunu bir daha unutmayacak kadar güçlü bir hafızaya sahipti.

İslâm birliği düşüncesinde Cemâleddin-i Efgânî ve Ahmed Fâris eş-Şidyâk, dinî anlayışta ıslah (reform) düşüncesinde Muhammed Abduh, dinî ilimlere merakında Tâhir el-Cezâirî, geniş kültür konusunda Amerikalı doktor Kornelyus Fendik, edebî üslûbunda İbnü'l-Mukaffa', Câhiz, Bedüzzaman el-Hemedânî ve Ebû İshak es-Sâbî, tarih anlayışında da İbn Haldûn'un etkisinde kalmıştır.

Arap dünyasının istiklâline kavuşması için çok büyük gayretler sarfeden Emîr Şekib bu hususla ilgili hemen her toplantıya katılmış ve Araplar'ın meselelerini milletlerarası platformda savunmuştur. Emîr Şekib, İslâm ve Arap âleminin parçalanmasında İngiltere ve Fransa'yı suçlu görüyor, her fırsatta bu iki devletin İslâm dünyasına verdiği zararlara dikkat çekiyordu. Aralarında çeşitli anlaşmazlıklar bulunsun bile İslâmiyet'e karşı düşmanlık konusunda kolaylıkla anlaşıp bir araya gelebileceklerini söylüyordu.

Çok güçlü bir tahlil kabiliyetine ve seziye sahip olan Emîr Şekib Arslan'ın siyasî konularla ilgili tahminleri büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Meselâ İngiltere'nin vaatlerine kapılarak Osmanlılar'dan ayrılmak isteyen Arap aydınlarına İngilizler'in sözlerini tutmayacaklarını, Filistin'de bir yahudi devleti kurdurmak için Arap topraklarını parçalayacaklarını söylemiş, aynı şekilde İngilizler'le anlaşan Hicaz Kralı Şerif Hüseyin'in pişman olacağını, zira onlar tarafından azledilerek sürgüne gönderileceğini ifade etmiştir. Mısır'da çıkan eş-Şa'b gazetesinde 12 Mart 1913'te yayımlanan "Nâru Uvrubâ min şerâretü'l-Balkan" başlıklı yazısında I. Dünya Savaşı'nın Balkanlar'dan çıkacağını haber vermiştir. Emîr Şekib kendisi daha hayatta iken İslâm dünyasınca takdir edilmiştir. Nitekim 1935'te Hindistan'da İslâm dünyasının ileri gelen ilim, siyaset ve edebiyat adamlarının katıldığı bir toplantıda, "Bugün İslâm dünyasının en büyük siması kimdir?" sorusuna verilen cevaplarla seçilen on üç isim arasından en fazla oyu Emîr Şekib Arslan almıştır (Ahmed eş-Şerebâsî, s. 191-193).

Eserleri. A) Telif Eserleri. 1. Bâkûretü nazmi'l-Emîr Şekib Arslân (Beyrut 1887).

On yedi yaşında iken neşrettiği divanıdır. 2. *Li-Mâzâ te'ahhâre'l-müslimûn ve li-mâzâ tekaddeme gayruhum* (Kahire 1349/1930). *el-Menâr* dergisinin Cevalı bir okuyucusunun Emîr Şekîb tarafından cevaplandırılmasını istediği bir soruya verdiği cevap önce *el-Menâr*'da tefrika edilmiş, ardından kitap haline getirilmiş, daha sonra da Şeyh Hasan Temîm tarafından yayımlanmıştır (Beyrut, ts.). Eseri Abdülvehhab Öztürk Müslümanların Gerileme Sebepleri adıyla Türkçe'ye (Ankara, ts.), M. S. Shakkoor da *Our Decline Its Causes* adıyla İngilizce'ye (Lahore 1962) tercüme etmiştir. 3. *el-İrtisâmâtü'l-lifâf fi haftîrî'l-hac ilâ aqdesi'l-meftâf* (Kahire 1350/1931). 4. *Târîhu gazavâtî'l-Ârab fi Fransa ve Suvisre ve İtalya ve Cezâ'iri'l-bahri'l-mutavassıf* (Kahire 1352/1933). 5. *Dîvânü Emîr Şekîb Arslan*. Olgunluk dönemine ait şiirlerini ihtiva eden bu eser M. Reşîd Rızâ tarafından neşredilmiştir (Kahire 1354/1935). 6. *el-Hulelû's-sündüsiyye fi'l-aḥbâr ve'l-âşâri'l-Endelüsiyye* (I-III, Kahire 1936-1939). 1930'da İspanya'ya yaptığı seyahatten sonra Endülüslü İslâm medeniyetiyle ilgili olarak yazdığı bir kitaptır. 7. *en-Nehdatü'l-Ârabiyye fi'l-âşri'l-hâzır* (Kahire 1356/1937). Şam'da verdiği bir konferansın metnini ihtiva etmektedir. 8. *el-Vahdetü'l-Ârabiyye* (Dimaşk 1356/1937). Şam'da verdiği bir başka konferansın metnidir. Emîr Şekîb'in ayrıca şu eserleri de zikredilebilir: *Maḳâlât luḡaviyye* (Dimaşk 1928); *Şevki ev şadâkatü erba'îne sene* (Kahire 1936); *Ta'likât 'alâ İbn Ḥaldûn* (I-III, Kahire 1355/1936); *es-Seyyid Reşîd Rızâ ev ihâ'ü erba'îne sene* (Dimaşk 1937); *'Urvetü'l-itihâd beyne ehli'l-cihâd* (Buenos Aires 1941); *Sîre zâtiyye* (nşr. Ahmed Şerebâsî, Beyrut 1969).

B) Tercümeleri. 1. *Âḫiru Benî Serrâc* (İskenderiye 1898). Fransız yazarı François René de Chateaubriand'in, Benî Serrâc hânedanının tarihine dair *Aventures du dernier Abencérage* adlı eserinin tercümesidir. Emîr Şekîb, notlar ekleyerek genişlettiği bu esere ayrıca kendisinin yazdığı *Hulûşatü Târîhi'l-Endelûs ilâ suḳūḫi Ġirnaṭa* ve müellifi meçhul *Aḥbârü'l-âşr fi inḳadâ'i devleti Benî Naşr* adlı eserlerle Endülüslü emirlerinden Ebû'l-Hasan Ali b. Ebû Nasr b. Ebû'l-Ahmer'in dört emirâmesini de ilâve etmiştir. 2. *Hâzîrû'l-âlemi'l-İslâmî* (I-IV, Kahire 1343/1925; Beyrut 1394/1973, 4. bs.).

Amerikalı yazar Lothrop Stoddard'ın *The New World of Islam* (London 1922) adlı eserinin Accâc Nüveyhiz tarafından yapılan Arapça tercümesiyle Emîr Şekîb'in notlarından meydana gelmektedir. Ancak hem eserin aslı ile bu notlar ayırt edilemeyecek kadar birbirine karıştığı, hem de 250-300 sayfa hacmindeki eserin aslı bu notların ilâvesiyle 1688 sayfaya çıktığı için genellikle kitap Emîr Şekîb Arslan'ın telifi sayılmaktadır. *Hâzîrû'l-âlemi'l-İslâmî* müslüman dünyasının tarihî, kültürel, siyasî ve iktisadî durumu hakkında bilgi ve değerlendirmeler yanında birçok şarkiyatçının İslâmiyet'e, İslâm tarih ve medeniyetine karşı hücumlarına cevaplar ihtiva etmektedir. Emîr Şekîb, ilâve ettiği notlarda birçok Batılı kaynak yanında Romen devlet adamı T. G. Djuvara'nın *Cent projets de partage de la Turquie* (Paris 1914) adlı kitabından da faydalanmış, *Hâzîrû'l-âlemi'l-İslâmî*'nin bir bölümünde (III, 208-342) bu eserin özetini vermiştir (Yakup Üstün Fransızca'sından da faydalanarak bu özet *Türkiye'yi Parçalamak İçin 100 Plan, Haçlı Taassubu-Türkiye Düşmanlığı* adıyla Türkçe'ye tercüme etmiştir, Ankara 1978). Eser, Ali Rızâ Seyfî Bey tarafından *Yeni Âlem-i İslâm* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir (İstanbul 1338). 3. *Anaṭol Frans fi mebâzîlih* (Kahire 1345/1926). J. J. Broussons'un Anatole France'in özel hayatını anlatan eserinin bazı ilâvelerle tercümesidir.

C) Neşre Hazırladığı Eserler. İbnü'l-Muḳaffa', *ed-Dürretü'l-yetîme* (Beyrut 1893); *el-Muḥtâr min resâ'ili Ebî İshâk eş-Şâbî* (Beabda 1898); *Ravzû's-şakîḳ* (kardeşi Emîr Nesîb'in şiirlerinin notlar ilâvesiyle neşridir [Dimaşk 1925]); Ahmed b. Muhammed el-Mevsilî, *Meḥâsinü'l-meşâ'î fi menâḳibi'l-İmâm Ebî 'Amr el-Evzâ'î* (Kahire 1352/1933).

Emîr Şekîb Arslan'ın henüz yayımlanmamış bazı eserleri de şunlardır: *Büyûtâtü'l-Ârab fi Lübnân, el-Beyân 'ammâ şehidü bi'l-âyan, Târîhu bilâdî'l-Cezâ'ir, Mâ lem yerid fi mütûni'l-luḡa, Baḥş 'an Ṭrablus ve Berḳa, el-Hulelû's-seniyye fi'r-riḥleti'l-Bosniyye, İhtilâfî'l-ilm ve'd-dîn* (tercüme), *Medeniyyetü'l-Ârab, el-Ceyşü'l-mu'abâ min târihi Uvrubbâ, Târîhu Lübnân*. Ayrıca *el-Fetḥ, eş-Şûrâ, el-Menâr, el-Mü'eyyed, el-İrfân, Mecelletü'z-zehrâ ve Mecelletü Mecma'i'l-ilmîyyi'l-Ârabî* gibi dergi ve gazetelerde İslâmiyet'le ilgili çok çeşitli yazıları yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

Emîr Şekîb Arslan, *Li-Mâzâ te'ahhâre'l-müslimûn ve li-mâzâ tekaddeme gayruhum* (nşr. Şeyh Hasan Temîm), Beyrut, ts. (Dâru Mektebeti'l-Hayât), nâşirin mukaddimesi, s. 11-27; Serkis, Mu'cem, I, 932; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 394-399; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'el-lifin*, IV, 304; a.m.f., *el-Müstedrek*, Beyrut 1406/1985, s. 289; Enver el-Cündî, *Terâcimü'l-a'lâmi'l-mu'âşırîn fi'l-âlemi'l-İslâmî*, Kahire 1970, s. 147-154; Ahmed Kabbiş, *Târîhu's-ş-ri'l-Ârabiyyi'l-hadîs*, Beyrut 1971, s. 87-88; Sâmî ed-Dehân, *el-Emîr Şekîb Arslân: ḥayâtühâ ve âşâruh*, Kahire 1976; Ahmed eş-Şerebâsî, *Şekîb Arslân: dâ'ietü'l-urûbe ve'l-İslâm*, Beyrut 1978; Muhammed Kürd Ali, *el-Mu'âşırîn* (nşr. Muhammed el-Misrî), Dimaşk 1401/1980, s. 248-267; Muhammed b. Azzûz Hakîm, *Veşâ'îk sirriyye ḥaule ziyâreti'l-Emîr Şekîb Arslân li'l-Mağrib, Tivân* 1980; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethul-lah), III, 173-175; *el-Mevsû'atü'l-harekiyye* (nşr. Müessesetü'l-Buhûs ve'l-meşâri'l-İslâmiyye), Amman 1403/1983, I, 121-124; Abdülkerîm Osman, *Me'alimü's-sekâfeti'l-İslâmiyye*, Beyrut 1984, s. 470-474; Hannâ el-Fâhûrî, *el-Câmi' ft târihi'l-edebi'l-Ârabî*, Beyrut 1986, II, 308-309; William L. Cleveland, *Batı'ya Karşı İslâm: Şekîp Arslan'ın Mücadelesi* (trc. Selahattin Ayaz), İstanbul 1991; Ârif en-Nekedî, "el-Emîr Şekîb Arslân", *MMİAdm.*, XXII/1-2 (1947), s. 86-95; Cebrâil Cebbûr, "el-Emîr Şekîb Arslân", *el-Ebḥâş*, VII/1, Beyrut 1954, s. 33-38; Mikel de Epalza, "Dos literatos Arabes viajan por Sharq al-Andalus: Shakib Arslan (1939) Y. Husain Mones (1963)", *Sharq al-Andalus*, sy. 1, Alicante 1984, s. 173-184; Axel Havemann, "Between Ottoman Loyalty and Arab «Independence» Muhammed Kurd Ali, Ġirġi Zaydan and Şakib Arslan", *Quaderni di Studi Arabi*, sy. 5-6, Venezia 1987-88, s. 347-356.

HULÛSİ KILIÇ

EMİR-i ŞİKÂR

(bk. ŞİKÂR AĞALARI).

EMİRÂHUR

(bk. MİRÂHUR).

EMİRCİ SULTAN

(ö. 637/1240)

Babai isyanına katılan
Yesevî-Babai şeyhi.

Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Arşiv belgelerinde Emirci veya Emirce Sultan, meşhur menkıbesinde Emîr-i Çin Osman diye anılır. Anadolu'da Yesevîliğin tarihi bakımından büyük bir önem taşıyan bu şahsiyetten ilk olarak bahseden M. Fuad Köprülü, Gelibolulu Mustafa Âlî ve Evliya Çelebi'ye dayanarak kısaca bilgi vermiş ve Âlî'deki menkıbe-